

Eindrapport Innovatieregeling 2011

Titel project: Coach in the pocket

Thema: Online Leren

Onderwijssoort: HBO

Versie 1.2

Datum 27 januari 2012

SURFnet/Kennisnet Innovatieprogramma

1. Gegevens project-instelling	Naam instelling:	Hogeschool Leiden
	Projectleider:	De heer Jeroen van Kesteren
	Functie:	Docent Moderne Media
	Afdeling:	Cluster Educatie, Pabo

2. Omschrijving project (Mag overgenomen worden uit aanvraag)	<p>Titel: Coach in the pocket Ondertitel: <i>De iPad als coachingsmiddel</i> Innovatieregeling: Leren op afstand Onderwijssoort: HBO</p> <p>Doelstelling: Het doel is om kennis en vaardigheden die in de opleiding worden verkregen en de ervaring die in de praktijk wordt opgedaan directer te koppelen en te integreren om het leerproces efficiënter en betekenisvoller te maken. De volgende aspecten maken hier deel van uit:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de materialen van de opleiding gemakkelijk toegankelijk maken in de stage 2. de fysieke afstand tussen hogeschool en stageschool te overbruggen 3. ervaringen uit de stage vast te leggen, te delen en te gebruiken voor (het begeleiden bij) het verwerven van kennis en vaardigheden in de opleiding 4. ervaringen uit de stage vast te leggen, te delen en te gebruiken als bewijsmateriaal in de toetsing <p>Beschrijving: Vijftien 1^e jaars Pabo-studenten, die via intake-gesprekken geselecteerd zijn op motivatie, volgen binnen de reguliere opleiding een speciaal traject waarin leren op afstand een belangrijke rol speelt. In hun stage beschikken zij gemakkelijk over het materiaal van de opleiding in de vorm van digitale readers. Zij worden in hun stage begeleid via FaceTime. Zij nemen, op basis van de stageopdrachten, lessen die ze geven op en plaatsen deze op een blog. Ze krijgen hier feedback van medestudenten en studie/stagebegeleider op. Filmmateriaal uit de stage wordt ook meegenomen, als voorbeeld gebruikt en besproken in de lessen. Filmmateriaal uit de stage maakt onderdeel uit van de vaardigheidstoets aan het eind van de periode.</p> <p>Looptijd / planning: In het voorjaar werden studenten geselecteerd, het onderwijs voorbereid en is een samenwerkingsverband aangegaan met een stageschool. In september is er een klas gestart met dit traject dat loopt tot en met de toetsweek eind oktober. In november vindt de evaluatie plaats.</p>
	<p>3. Doelstelling</p> <p>Omschrijving van de oorspronkelijke doelstelling</p> <p>Onze studenten worden opgeleid tot leerkracht. Aan de kennis en vaardigheden die ze in de opleiding opdoen hebben ze alleen iets wanneer ze het ook kunnen toepassen in hun beroepspraktijk. Daarnaast wordt het (aan)leren van kennis en vaardigheden in de opleiding betekenisvoller als het direct aansluit bij en ingaat op concrete ervaringen uit de praktijk.</p>

	<p>Voor hun ontwikkeling is de koppeling tussen kennis en vaardigheden die in de opleiding worden verkregen, alsmede de ervaring die in de praktijk wordt opgedaan, van groot belang.</p> <p>Uitgangspunten van onze Pabo zullen hierbij leidraad zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kennis is waardevol als je het kunt toepassen - wij verzorgen een krachtige beroepsopleiding, inhoud en relatie (het leren op de pabo gaat in samenwerking met het werkveld) - voorbereiden op de toekomst <p>Deze directe koppeling wordt in de huidige praktijk bemoeilijkt door:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. veel verschillende losse materialen (boeken, mappen, readers enz.) 2. fysieke afstand tussen hogeschool en stageschool 3. de mogelijkheden voor het vastleggen, delen en gebruiken van ervaringen uit de praktijk in de colleges op de pabo zijn beperkt, met de huidige middelen, (mondelijke verhalen van de student en papieren reflectieformulier). Bovendien vraagt de huidige manier van uitwisselen zeer veel tijd. 4. de huidige middelen voor het vastleggen en beschikbaar maken van bewijsmateriaal uit de praktijk voor het aantonen van competenties zijn zeer beperkt (papieren beoordelingsformulier, de enkele keer dat er met een losse camera gefilmd wordt levert het beschikbaar maken en delen vaak problemen op en is bovendien zeer tijdrovend). <p>Het doel is om kennis en vaardigheden die in de opleiding worden verkregen en de ervaring die in de praktijk wordt opgedaan directer te koppelen en te integreren om het leerproces efficiënter en betekenisvoller te maken. Dit willen we doen door:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. de materialen van de opleiding gemakkelijk toegankelijk te maken in de stage door ze aan te bieden als e-book. 2. de fysieke afstand tussen hogeschool en stageschool te overbruggen door voor de stagebegeleiding gebruik te maken van FaceTime (video-conference van Apple). 3. ervaringen uit de stage te gebruiken in colleges en workshops op de opleiding door studenten hun lessen te laten filmen, te laten delen via Facebook waar studenten ook reageren en via de iPad/tablet te tonen tijdens de colleges. De registratie is terug te vinden op de Blackboard-course. 4. ervaringen uit de stage te gebruiken als bewijsmateriaal in de toetsing door lessen en gesprekken te laten filmen, toe te voegen aan het digitale dossier of blog en te presenteren via iPad/tablet tijdens de vaardigheidstoetsen. <p>1. Al deze onderdelen zijn gebaat bij een bundeling van toepassingen in één apparaat dat snel en op een intuïtieve manier al deze mogelijkheden biedt. Apple is met haar iPad koploper op dit gebied.</p>
<p>4. Resultaten</p>	<p>De behaalde resultaten</p> <p>Zoals aangegeven waren er vier doelen waarvan we de resultaten hieronder een voor een zullen bespreken.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De materialen van de opleiding gemakkelijk toegankelijk te maken in de stage door ze aan te bieden als e-book. In januari 2012 kwam Apple met software waarvan wij verwachten dat we er dit

jaar (na januari) nog gebruik van gaan maken.

We werken in de reguliere stroom met dikke multomappen. De inhoud hiervan hebben we als iBook beschikbaar gemaakt zodat het gemakkelijk op te slaan is op de iPad. Deze materialen zijn ook te vinden op onze digitale leeromgeving (blackboard.hsleiden.nl)

Toegang tot deze Blackboard-omgeving wordt tijdelijk verleend via het gastaccount:

<http://blackboard.hsleiden.nl/>

Inlognaam: kirsten.veelo@surfnet.nl

Wachtwoord: 9263dow

Opvallend was dat studieboeken die voor de Pabo in jaar 1 op de boekenlijst staan, nog maar zeer beperkt. Slechts 2 van de ruim 20 boeken zijn te verkrijgen als e-book. In januari 2012 kwam Apple met software iBook Author (deze week 350.000 eBooks in de iBookstore gedownload voor het onderwijs). Wij verwachten een grote opkomst aan materiaal door deze ontwikkeling. Ook zal er door de Pabo beleid gemaakt worden om materiaal uit te brengen. Dit materiaal kan gemaakt worden met iBook Author.

2. De fysieke afstand tussen hogeschool en stageschool te overbruggen door voor de stagebegeleiding gebruik te maken van FaceTime (video-conference van Apple).

De ervaring met het gebruik van FaceTime in de stagebegeleiding is overwegend positief. In plaats van dat de stagebegeleider (de docent van de hogeschool) op een vooraf gepland moment de stageschool bezoekt, maakt de student aan het begin van de les die hij wil laten zien via FaceTime contact met de stagebegeleider. Er kan uitgewisseld worden over het doel van de les en eventuele specifieke punten waar de student feedback op wil. Vervolgens zet de student zijn iPad op een plek achter in de klas of laat iemand de iPad vasthouden en start zijn les. Na afloop neemt de student de iPad weer mee en gaat op zoek naar een rustige plaats om de les te bespreken, via de iPad. Op dezelfde wijze kan de stagebegeleider met de mentor (de leerkracht van de basisschool) spreken.

Een aantal opvallende uitkomsten zijn:

- weinig tot geen technische problemen
- als de omstandigheden (licht / geluid) goed zijn is de benadering van een 'echt' gesprek erg goed.
- uit gesprekken met studenten en mentoren blijkt dat stagebegeleiding via 'FaceTime' als iets onpersoonlijker wordt ervaren dan het aanwezig zijn in de klas. Benadrukt wordt ook het hebben van goed contact naast de gesprekken via FaceTime. Het is in dat licht prettig dat de student en stagebegeleider elkaar goed kennen door de wekelijkse trainingen op de hogeschool, daardoor is er een goede basis. Het contact met de mentoren behoeft meer aandacht.
- de kwaliteit van de begeleiding is, meer dan regulier, afhankelijk van vooraf gemaakte afspraken. Wanneer je als stagebegeleider aanwezig bent op de school kun je ter plekke bijsturen of overleggen. Je kunt bijvoorbeeld zelf bepalen wanneer je genoeg gezien hebt. Bij stagebegeleiding via FaceTime 'sta je achter in de klas op een plankje'

	<p>en hebt geen invloed meer op wat je hoe lang ziet.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ er is sprake van tijdswinst ○ door de verhoogde flexibiliteit zijn er meer mogelijkheden om aan te sluiten bij de ontwikkeling van de student. <p>3. ervaringen uit de stage te gebruiken in colleges en workshops op de opleiding door studenten hun lessen te laten filmen met de iPad, te laten delen in de klas tijdens de vaardigheidstrainingen en colleges.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Aangeschafte apps De studenten evalueren apps die zij aanschaffen. Dit doen zij op het platform Facebook. De resultaten maken wij zichtbaar in onze course van de iPad-klas waarvan de inloggegevens (tijdelijk) beschikbaar zijn gesteld. ○ Docenten en de iPad Tijdens een natuuronderwijsles werd de iPad ingezet om als middel te dienen om de proef vast te leggen. De filmopname werd later in de les werd besproken. De mate waarin de iPad werd ingezet bij andere docenten was zeer wisselend. Niet alle docenten hadden tijdens dit project een iPad. Slechts twee docenten beschikten deze periode over een iPad. Zij konden de iPad gebruiken in de periode waarin ze les gaven. Het is van belang gebleken dat deze docenten ook vóór de aanvang van een periode al over een iPad moesten beschikken om de lessen te kunnen voorbereiden. Dit is een aanpassing die wij in de komende tijd mogelijk willen maken door het wisselen van de iPad tussen de docenten sneller te laten plaatsvinden. ○ Vernieuwing versus vervanging Sommige vakdocenten die hun reguliere vakateliers enkel aanstuurden via de iPad gebruikte de iPad niet vernieuwend maar vervangend. Dit lukte zonder veel problemen, maar had niet het vernieuwende effect zoals gehoopt. Voor deze docenten was de inzet van de iPad als aansturing al een doel op zich, hetgeen vernieuwing opbrengt, maar niet vernieuwend onderwijs. Daarentegen zochten gemotiveerde docenten weldegelijk de verdieping. Zo maakt de vakdocent Beeldende Vorming, voor de komende periode een koppeling met kunst via gedeelde presentaties en online beoordelingen over beeldende kunst. Ook zijn hand-outs digitaal aangepast zodat de student op de iPad zijn aantekeningen kan maken in de hand-out. De resultaten hiervan moeten wij nog afwachten. ○ iPad-Band In december is er met de iPad-klas een iPad-band gestart. Met muzikale apps is er onder leiding van een vakdocent muziek ingestudeerd. Ook hier zijn de resultaten op de Blackboardcourse terug te vinden. ○ De invloed van het project Er zijn diverse onderwijskundige gesprekken geweest tussen docenten, management en lectoraat. De meeste gesprekken zijn informeel gevoerd, tijdens pauzes en op de gang, maar veel docenten hebben elkaar geïnspireerd om actief en vernieuwend over hun vakateliers na te denken. Niet iedereen is het gaan uitvoeren, maar het zingt door de
--	--

	<p>gangen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Het managementteam heeft meerdere aanvragen gehad van (niet direct betrokken) docenten voor de aanschaf van een iPad, of onderwijsmateriaal vanuit de iTunes Store. Het management meldt ook: <ul style="list-style-type: none"> ○ De Pabo is diverse malen benaderd door basisscholen en voortgezet onderwijs scholen om te komen praten over de iPad in het onderwijs. ○ Docenten van andere clusters van de hogeschool hebben geprofiteerd van het feit dat het inlogprotocol is aangepast voor mobile devices zoals de iPad. Steeds meer studenten nemen hun eigen online-devices mee naar de opleiding. ○ Dat collega-docenten steeds meer gaan nadenken over de inzet van mobile devices in het onderwijs werkt als een olievlek, maar is als concrete opbrengst nog niet zichtbaar. Deze ontwikkeling is voor Cluster Educatie een grote winst en omdat er steeds meer draagvlak komt voor deze innovatie. <p>4. ervaringen vanuit de stage te gebruiken als bewijsmateriaal in de toetsing door lessen en gesprekken te laten filmen, toe te voegen aan het digitale dossier of blog en te presenteren via iPad/tablet tijdens de vaardigheidstoetsen.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Bij het toetsonderdeel "voorlezen, en jeugdliteratuur" werden de studenten getoetst op de bewijsvoering vanuit de praktijk, middels filmmateriaal. De beoordeling op vaardigheden in de praktijk/context blijkt een duidelijke meerwaarde ten opzichte van een gesimuleerde situatie. ○ Het publiceren op een blog is voor studenten van het eerste jaar een stap te ver gebleken, omdat de eerste fase van de opleiding meer in het teken staat van de vraag: 'Is dit een beroep dat bij mij past?' Er is dus voor gekozen om de films op de iPad bij de student te laten staan en niet in een ELO te plaatsen omdat in deze fase van de opleiding er teveel op de techniek zou worden geconcentreerd en te weinig op de onderwijsdoelen. Pas later dit jaar zal dit wel mogelijk zijn.
<p>5. Disseminatie</p>	<p>Overdracht van kennis over het project</p> <p>Op verschillende manieren hebben we mensen betrokken bij en op de hoogte gesteld van het project:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bij aanvang van het project hebben we een presentatie gehouden voor alle medewerkers van de Pabo. - Ook organiseerden wij een inhoudelijke activiteit zoals het Onderwijscafé van Pabo Leiden (voor studenten, docenten, management van de hogeschool Pabo Leiden, en vertegenwoordigers vanuit het werkveld, leerkrachten, ICT-coördinatoren, ib'ers en directie) met het thema 'Moderne media als (leer)KRACHT'. Wij hebben, samen met studenten, een presentatie gehouden

	<p>en met het werkveld onze inspiratie en bevindingen gedeeld. Het slot van de bijeenkomst met workshops werd afgesloten met een socratisch gesprek rondom de vraag wat de opbrengst was van deze bijeenkomst en dit thema. De conclusie is dat vernieuwing met ICT en moderne media samenhang moet hebben met het onderwijskundig concept.</p> <ul style="list-style-type: none"> - We hebben docenten met een iPad ingezet op dit project en stellen iedere periode een leen-iPad ter beschikking aan een gemotiveerde docent. - We zijn binnen het lectoraat 'Passend Onderwijs / Inclusive Education' een onderzoek gestart naar 'intuïtief leren' en het gebruik van de iPad in het onderwijs. - In de krant 'Leidse Stijl' (1-2012) is een paginagroot positief artikel verschenen over het project. - Het project was een van de redenen voor het winnen van de Ton Ouwerkerk-prijs 2011 door Jeroen van Kesteren. In die context is het project beknopt gepresenteerd op de personeelsconferentie van de Hogeschool Leiden.
<p>6. Procesbeschrijving</p>	<p>Beschrijving van de werkzaamheden</p> <p>In het voorjaar hebben we een folder gemaakt, studenten geworven en intakegesprekken gevoerd. Opvallend is dat het animo in eerste instantie minder was dan verwacht. De redenen hiervoor zijn lastig te achterhalen, maar op basis van wat studenten aangeven is onze verklaring als volgt:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het project gaat uit van een onderwijskundige visie (aansluiten bij 21th century skills, intuïtief leren) en we merken dat 1e jaars studenten daar (terecht) nog weinig mee bezig zijn. Hun focus ligt bij 'Hoe sta ik in de klas?' en 'Is dit mijn beroep?'. Op basis hiervan hebben we de intentie de start van het project naar het tweede of derde studiejaar te verplaatsen. - er is hoofdzakelijk geworven binnen de voor de pabo aangemelde groep, niet binnen alle potentiële studenten die bijvoorbeeld de opendagen hebben bezocht (die waren al voorbij toen duidelijk werd dat het project doorgang kon vinden). Uiteindelijk zijn wij wel met een volledige groep gestart. <p>Samenwerking tussen ons project en de ICT afdeling heeft veel tijd en energie gekost. Een vernieuwend project heeft vragen en behoeften waarin een bestaande (ICT) afdeling (nog) niet op ingericht is.</p> <p>De energie die het project en het management heeft gestoken in de evaluatie met de ICT-afdeling en de afdeling Inkoop heeft veel tijd gekost maar heeft ook een opbrengst. De hogeschool heeft nieuwe bureaucratische wegen in moeten slaan voor dit project. Dit is een waardevolle opbrengst voor de toekomst. Facilitaire diensten zijn van groot belang voor het slagen van vernieuwendeprojecten.</p> <p>De Pabo is een samenwerkingsverband aangegaan met een stageschool, de J.H. Snijdersschool in Rijswijk. De basisschool heeft een draadloos netwerk aangelegd met</p>

	<p>voldoende signaal in de hoofdlocatie, maar ook in de noodgebouwen. Ter plekke hebben wij het netwerk getest door in alle lokalen met FaceTime te checken of het bereik voldoende was.</p> <p>Studenten hebben bij de aanvang van de stage beschikking gekregen over het wachtwoord van het netwerk. Ook is in alle leslokalen via FaceTime gekeken wat een goede plaats zou zijn om de iPad neer te zetten tijdens de stagebegeleiding zodat de begeleider goed zicht zou hebben op de student en de klas.</p> <p>De klas is geformeerd, de iPads zijn uitgereikt en de studenten hebben gebruiksinstructies gekregen.</p> <p>Via FaceTime is stagebegeleiding gedaan en studiebegeleiding aangeboden. Studenten hebben zelf de verantwoordelijkheid er voor te zorgen dat er ten minste een maal per periode een observatie plaatsvindt door de stagebegeleider. Zij maken een afspraak met de stagebegeleider voor een FaceTime-moment of proberen de stagebegeleider op een niet van te voren afgesproken moment te bereiken.</p> <p>Een voorbeeld van de studiebegeleiding is dat de begeleider voor aanvang van de toetsweek aangeeft wanneer zij beschikbaar is voor extra uitleg van de stof via FaceTime.</p> <p>We hebben contacten gelegd met een nieuwe stageschool (o.a. Montessorischool Oegstgeest) om de studenten van de iPad-klas volgend jaar een andere stageplek te garanderen.</p>
<p>7. Implementatie</p>	<p>Gebruik / inzet / doorontwikkeling van het eindresultaat</p> <p>Het project krijgt een duidelijk vervolg doordat alle onderdelen de rest van het jaar worden voortgezet en verder uitgebouwd. Er wordt zelfs over gesproken structureel een iPad-stroom aan te bieden binnen de Pabo.</p> <p>Met name punt 3: het gebruik van materiaal uit de stages e.d. in colleges kan en zal nog verder uitgebouwd worden.</p>
<p>8. Tips voor de toekomst</p>	<p>Adviezen en aanbevelingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - tip: zorg voor een breed gedragen samenwerking voor en dergelijk vernieuwend traject, van facilitair, tot docent, tot inkoop, tot management. Pas met gedeelde krachten heeft het starten van een dergelijk project goede kans - klein en bescheiden beginnen en dan verder uitbouwen kan een goede manier zijn om iets van de grond te krijgen - docenten die de iPad inzetten in hun eigen module hebben scholing nodig. Uit de ervaringen tot nu toe blijkt dat veel docenten niet over de benodigde (technische) kennis en vaardigheden beschikken om de iPad op creatieve wijze in te zetten. Daarnaast vragen docenten ook om het zien (of horen) van goede voorbeelden van het gebruik van de iPad in het onderwijs om zelf ideeën op te doen. Onder 'goede voorbeelden' wordt hier verstaan dat de iPad een duidelijke onderwijskundige meerwaarde heeft.